

MINFRU

FRU ELLER FRÖKEN

REFORMFÖRSLAG

AF

FRIDA STÉENHOFF

(HAROLD GOTE)

STOCKHOLM
BJÖRCK & BÖRJESSON

BJÖRCK & BÖRJESSON
STOCKHOLM

Pris 50 öre

MINFRU

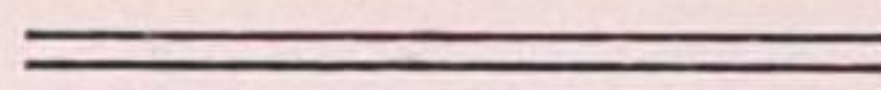
FRU ELLER FRÖKEN.

REFORMFÖRSLAG

AF

FRIDA STÉENHOFF

(HAROLD GOTE)

BJÖRCK & BÖRJESSON :: STOCKHOLM 1910

Fru eller fröken.

År 1905 skrev jag en liten tidskriftsartikel med denna rubrik. Jag förordade där tilltalsordet fru för alla kvinnor. Titelproblemet, varom då talades, sjönk sedan ned i en vågdal, tills det nu åter av tidvattnet kastats upp i höjden, blivit observerat och bragt under diskussion. Detta föranleder mig att återkomma, denna gång med ett något utvidgat reformförslag. Tankegången är emellertid densamma, fast jag nu har utrymme till en vidlyftigare argumentering.

Det är huvudsakligen inom feministiska kretsar en strävan pågår, att få införd en gemensam titel för hela kvinno-könet. Man finner det nuvarande bruket att med olika benämningar särskilja gifta och ogifta kvinnor redan i princip osympatiskt samt därtill i praktik besvärligt. Onekligen är det hindersamt i umgänget att först nödgas ta reda på, om en person är gift eller ej, innan man törs — för att ej vara oartig genom felaktig titulering — ledigt samspråka. Besvärligheten kan likaledes kännbart framträda vid korrespondens.

Det osympatiska i principen faller lätt i ögonen. Att genast och alltid vid nämnandet av en kvinna tillkännagiva, medelst ett särskilt ord, i vilket förhållande hon står till det andra könet, innebär ett värdesättande av personligheten, som icke är i nivå med modärn åskådning om det väsentliga hos individen. För primitiva varelser spelar köns- och släktlivet första rollen. För mera utvecklade människor är

detta ej fallet. Deras andliga personlighet, deras humana sjäsliv är det karaktäristiska för dem, ej deras animala livsfunktioner.

I denna feministiska synpunkt ligger intet ringaktande av sådana uppgifter som att vara hustru och moder, endast ett understrykande av att en människas första och huvudsakliga mål är att vara människa, det är att av sina givna livsförhållanden kunna göra det bästa möjliga för sig och andra på ett plan högre än djurens. Vill en konservativ invändning dock här resa sig mot kvinnorörelsen, skulle man kunna svara genom att omskriva ett bibelspråk: vad gagnar det kvinnan, om hon bliver gift och föder barn, men tager skada till sin själ.

En gemensam titel är således önskemålet. I valet och kvalet mellan de båda orden fru eller fröken, har man vägt dem båda och funnit fröken för lätt. Återstår fru, som samlat flertalets sympati, emedan det medför färre olägenheter. Men även titeln fru lider av en brist, till vilken vi senare återkommer. Först måste vi genomgå — som hastigast, för att ej alltför mycket trötta med bekanta detaljer — frökens syndaregister.

Fröken är ett förminskningsord av fru, liksom mademoiselle av madame, Fräulein av Frau, senorita av senora etc. Ett förminskningsord har ingen full värdighet med sig. Det är olämpligt för det färdiga, det mogna, det myndiga. Ordet inger ej tillräcklig respekt, just på grund av sin egen karaktär. Dessutom är det sammankedjat med ett officiellt anspråk på okunnighet och oskuld, som kan ge en osäker hållning åt många kvinnor vid brydsamma tillfällen.

En lärarinna t. ex., som kallas fröken, skall av lärjungarna supponeras ingenting veta, annat än genom läroböcker, om förhållandet mellan könen. Hennes undervisningsobjektivitet kan bli lidande därpå. Hon kan frestas, av blyg-

het eller bristande ärlighet, att framställa en del viktiga synpunkter missledande.

Är det orättvist att påstå, att våra kvinnliga undervisningsanstalter stundom lider av en osund atmosfär? Att hyckleri och pryderi där ibland förstör barnets harmoniska syn på naturliga ting. Det erotiska och sexuella elementet i tillvaron får kanske ej ut sina rimliga proportioner utan blir måhända än för litet vidrört, än abnormt förstorat. Uppgiften med den sexuell-hygieniska undervisningen är ingen lättvindig fråga, och den nya tiden kommer här med fordringar, som pedagogerna, till följd av stridiga inflytelser inom skolvärlden, kan få ganska svårt att möta på ett för alla parter tillfredsställande sätt. Säkert är emellertid, att lärarinnorna skulle ha en solidare position, om de ej bar en diminutiv titel med anspråk att särskilt understryka, att de levats som nunnor. De måste ju liksom i varje ögonblick försäkra, att de saknar erfarenhet. Men denna ständigt förutsatta ovetenhet minskar auktoriteten.

Äfven för andra kvinnliga yrkesutövare är frökentiteln oläglig. Författarinnorna kommer i skev och ogynnsam belysning genom jungfrulig hallstämpel. När de skriver kärleksromaner, frågar sig kanske en processlysten recensent ironiskt: Hur kan de veta något om kärlek? Är skildringen plagiat eller är fröken-författarinnan »osedlig?»

Och kan man tänka sig något oegentligare än att benämna t. ex. en äldre, kraftig ledarinna av en affär, ett hotell o. d. med ett förminskningsord?

Frökentiteln har å andra sidan sina varma försvarare och deras inlägg bör för fullständighetens skull också få plats. En del personer finner ordet fröken synnerligen vackert. Det tilltalar deras fantasi som något ungdomligt, luftigt och poetiskt. Dessutom ser de en förtjänst i den förutnämnda olägenheten, att fröken genast vid presentation

anger en persons ogifta stånd. Det är i synnerhet män, som framhållit denna egenskap såsom praktisk. De stackars karlarne, säger de, har svårt nog förut i dessa tider att komma fram med ett frieri. Det är inte för mycket, att de genast får veta, om ett kvinnligt föremål är »upptaget» eller ej. En smula tillmötesgående har man rättighet fordra från damernas sida.

Så talande herrar glömmar, att även en kvinna kan råka genast bli betagen i en man. Hon vet ej, om han är upptagen på annat håll eller ej. Han kan vara förenad med en annan kvinna, och hon ödslar årtal av förhoppningar på honom.

Sens moralen av dylikt resonnemang skulle vara, att varje från äktenskap eller tycke ledig person bure en stjärna i pannan.

Fröken-titeln är en ekvivalent för en stjärna i pannan, tröstar sig kanske den manliga förtänksamheten. Låt oss bevara den väl, om den också inte har någon motsvarighet på andra sidan könsstrecket.

På det yttersta i dessa tider händer det dock — tyvärr, säger många — att gamla märken inte längre står sig. Även stjärnor visar fel. Även frökentiteln har i eminent grad förlorat sitt ursprungliga existensberättigande: att beteckna en ogift kvinna. Det givs nu allt större skaror kvinnor, som faktiskt lever i äktenskap, fast de ej är gifta, eller som har haft ett mer eller mindre långvarigt »förhållande». Dessa bildar en ny grupp. De är strängt taget varken fröknar eller fruar, men genom dessa ords monopolisering av hela etiketteringen, kan kvinnorna i fråga bli lidande i sina rättmätiga intressen.

Först och främst kan de bli utsatta för skymfning av sitt moderskap, om de är mödrar.

Härmed har vi nått till det i mitt tycke viktigaste skälet för titeländring: *minskning av den sociala kvinnotortyr.*

Kvinnotortyr.

Mången svävar kanske i okunnighet om, att fängelse-tortyr ej avskaffades hos oss förr än 1868.

Men svårligen kan någon ignorera, att social kvinnotortyr av skilda slag och grader, ända till de mest raffinerade, alltså är i bruk runt omkring oss.

Fängelsetortyr hade ett inhumant och förnuftsvidrigt, men dock begripligt ändamål: att framtvinga bekännelse.

Kvinnotortyr har intet mål. Den fortlever blott för att den ej avskaffas.

Eller kan det vara sant, som även påstås, att den är ett utslag av samhällets perversitet? Den skulle då vara en art social sadism, ett medel för de starkare samhällsmedlemmarna att få vällustkänslor vid att se de svagare lida.

Ibland kan man verkligen vara böjd att tro på en dylik social urartning av mänskliga känslor, när man iakttagit vissa ständigt upprepade symptom av annars oförklarlig grymhet.

Av alla olika slags kvinnotortyr är det psykiska och fysiska marterandet av ogifta mödrar det vanligaste och mest upprörande. Det är så alldagligt, att det rent av undgår uppmärksamhet hos flertalet, så förvand är allmänhetens ögon och sinnen vid dess ständiga skådespel.

Om någonsin en kommitté vore berättigad, vore det väl en som studerade det utomäktenskapliga moderskapets för-

hållanden, med särskilt avseende fäst vid mödrarnes pinande. En sådan kommitté skulle avge förslag om, hur samhället förnuftigt bör förfara med ogifta mödrar samt anvisa utvägar till torteringsbehovets bortarbetande ur folksjälén.

Vilka rön av kulturhistorisk betydelse skulle ej en sådan kommitté kunna samla. Och det är ej uteslutet, att den skulle kunna åvägabringa en förbättring, om också det mödrarna omgivande materialet är hårt, på sina ställen ända till förhärdelse.

Ingen som det minsta fördjupat sig i de ogifta mödrarnas historia, ej blott individuellt i samtiden, utan allmänt hos skilda folk och tider, har kunnat undgå att märka, hur här möter något enastående i världshistorien i vad angår frånvaron av rättsprinciper. De ogifta mödrarnas historia är ett blad fullskrivet av omänsklig ansvarslöshet mot värnlösa, svart som en natt utan stjärnor.

Kanske är detta historiska dokument ännu något mera? Kanske det är det maskulinistiska världshärskardömet dödedom.

Ännu har det aldrig i något samhälle på allvar varit fråga om att ordna det sexuella livet för kvinnan — ej ens för modern, fast barnets väl beror av hennes villkor — på ett fördelaktigt eller åtminstone rättvist sätt. De tyngsta bördorna har alltid lagts på de svagares skuldror, och samhällets »moraliska» krav talar i det hänseendet ett gripande språk.

Männen instiftade vissa ceremonier för att ordna arvsföljden i klassegöistiskt syfte och samtidigt giva könslivet regler och helgd, men undandrog sig sedan föga ridderligt skammen som följde, när dessa ceremonier försumrades.

Skammen lades enbart på kvinnan, fast det därigenom blev hart när omöjligt för henne att försörja det barn hon blev ensam om, då fadern svek. Därpå skrev männen de strängaste lagar om barnamord.

Om man undantar några upplysta kretsar bland de yngre organiserade arbetarne, samt enstaka individer inom alla klasser, står vårt folk för övrigt på den mest hjärtlösa och brutala ståndpunkt, när det gäller att bedöma de ogifta mödrarnas förmenta skuld. Hur många unga kvinnor ser sig ej i förtvivlan nödgade till fosterfördrivningsförsök, barnamord eller självmord för att de begått ett så »oerhört skamligt brott» som att hängiva sig åt en älskad man med det blinda förtroende för hans karaktär och heder, som kärleken suggestivt ingiver.

Den ryske författaren J. Novikow tolkar med några känsliga ord bristen på logik i det moraliska dömandet, när han säger:

»Hur många kvinnor givs det ej, som inlåta sig på ett kärleksförhållande mer för den älskade mannens skull än för sin egen sällhet. De dömas av samhället till ständigt förakt (d. v. s. till en långsam död) emedan de hava utfört en handling av uppoffring och ömhet. Vilken oerhörd grymhet ligger ej häri. Den officiella moralen sjunger i alla tonarter altruismens lov, men den mest fullkomliga gärd af altruism, en kvinna kan utföra, hallstämplas såsom osedlighet.»

I sanning, man har gjort vitt till svart och tvärt om. Illviljan tar sig dygdiga namn och godheten trampas.

Det är ej småsmulor av meningslöst och undvikligt kvinnolidande, som breddas ut över landet, när aderton tusen barn årligen föds utanför äktenskapet och det ojämfröligt större flertalet av dessa barns mödrar kan antagas bli tortyroffer. Hur många som offerar sitt foster och ofta även sig själva för att undgå den sociala tortyren vet man ej.

Bland förståndiga människor gör det ju ingen skillnad, om en kvinna har ett barn eller ej, allt beror ju på *hurudan hon är*, men det finns stora hopar dumma och stygga människor, som en kvinna då mer än annars blir påmint om.

Ännu går den tröttsamma tanken genom snart sagt varje hjärna, som möter en ogift mor: »jaså, hon har fått ett barn utan att vara gift». Kan inte en svag varelse digna för mindre, när hon förnimmer det repeterat från morgon till kväll, år efter år. Några vänjer sig ju därvid. Det beror på finkänslighetens grad. Men många har aldrig vant sig. De ha gått och dränkt sig — eller på annat sätt lämnat en dåraktig värld, där massorna överhuvudtaget aldrig förstått att ställa det trevligt för sig, men kvinnorna minst.

Det är i all vår sociala bedrövlighet ett glädjande symptom, att allmänna rättsmedvetandet mer och mer börjar reagera mot ansvarslös barnalstring. Det är också ett glädjande symptom, att rättskänslan börjar reagera mot, att just den unga, ogifta, övergivna modern skall stå som symbol för denna ansvarslösa barnalstring. Det har varit så bekvämt förut att ha denna stackars hjälplösa varelse som syndabock och representant för alla dem, som ansvarslöst sätter barn i världen.

Vidgad social kritik visar emellertid, att hon kan ha brustit jämförelsevis obetydligt i ansvarspåbuds jämfört med stora massor medmänniskor, som går fria från klander. På det hela taget förgår sig gifta individer mycket mera i denna punkt än ogifta, såsom ju även kommunernas fattigvårds-konto ger vid handen.

Ansvarslösheten ligger mera hos den som sviker barnet, än hos den som i god tro och redligt uppsåt är med om att avla detsamma, när försörjningsmöjligheter finnes, blott *båda* föräldrarna gör sin plikt.

Ansvarslösheten förefinnes i hög grad, och å ömse håll, hos de gifta par, som förökar sin barnskara, fast de redan befintliga barnen svälter eller går och tigger, och ingen av föräldrarna har minsta illusion om försörjningsmöjligheter. Över dessa talrika äkta par har samhällets anatema hittills

mera sällan låtit höra sig. Fördömmelsen har enhälligt gått ut över den ogifta modern, fast hon rätteligen torde böra komma först i tredje rummet bland de anklagade.

Har denna orättvisa medvetet skett för att hålla äktenskapet om ryggen? Har man dessutom velat stödja föreställningen, att gifta personer bör alstra barn »på guds försyn», men att denna art af fromhet blir gudlöshet, om den praktiseras av ogifta?

Det sista halvåret har varit rikt på upprörande tilldragelser inom de ogifta mödrarnas värld. Eller är denna känsla av »talrika fall» blott det faktum, att pressen kastat mer ljus än vanligt över det som ständigt sker. Ett är visst, i vida kretsar bland behjärtade män och kvinnor har på sistone tänkts och diskuterats om möjliga sociala reformer till skydd för mödrar och barn, varvid humana synpunkter kommit till synes, som varslar om bättre tider. Grymheten vågar sig ej längre så triumferande fram — i tryck. Måtte den aldrig återerövra detta förlorade område.

Hur ofta är ej fallet, att just de ogifta mödrar, som mördar sina barn är godhjärtade, förträffliga människor, fast livsperspektivet utbreder sig så svart och ohyggligt för dem och deras avkomma, att intet val syns dem möjligt annat än att röja den ur vägen.

Jag hade en gång ett genom sin djupa smärta oförgätligt brev från en ung lärarinna, vilken visste sig berövad sin plats, när hennes moderskap skulle bli bekant för skolrådet. Då skulle brödet ryckas ur hennes och barnets mun. Och skälet? För att hon *en enda gång* duktat under för sin kvinnliga natur och en mans tjusningskraft.

En enda gång, upprepar kanske någon. Inte kan skolrådet rätta sig efter antalet gånger.

Naturligtvis icke. Därför skulle det resonnera som så: barnet är alltid resultatet af ett enda könsungädda, aldrig

av två eller flera. Skall sålunda en lärarinna avskedas för att hon föder ett barn, bör också av manliga lärare fordras, för deras bibehållande eller anställande, att de på heder och samvete försäkrar, att de aldrig haft ett enda könsumgänge.

Jag kan förstå människor, om jag också ej gillar dem, som vill ha mycket stränga avhållsamhetslagar i staten, så länge de vill ha dem rättvist tillämpade på alla utan undantag.

Men människor, som vill ha stränga lagar för klass, för kön eller för vissa grupper medborgare med frihetsprivilegium för de övriga, är i mitt tycke farliga befordrare av ett samhälles fördärv, därigenom att de undergräver rättvisans begrepp.

Hur måtte ej i alla fall ridderliga och ädelsinnade män uppröras i sin själ — om också ty värr många döljer det väl — när de tänka på vilka förkrossande följder för värnlösa kvinnor den handling har, som de själva kanske utan samvetsqual och olägenhet ständigt på nytt utför till förströelse.

Kvinnan skall ej fordra någon heroisk oegennyttia eller storslagen självuppooffring från mannens sida gentemot henne.

Mén hon kan aldrig uppge den fordran, att han står för sina gärningar, även när det gäller faderskap.

Och det verkar upprörande på kvinnor att höra män av alla krafter stödja de stränga morallagarne utan att i konsekvens därmed placera sig själva dit de borde höra, det vill säga bland »förbrytarne». Att de placerat sig själva bland de syndfria, men stött över till syndarne sina kvinnliga medbrottslingar eller — offer, det har kanske mer än allt annat bidragit till att feminismen sett dagen.

Men den som därför tror, att feminismen går i könskampens tecken, bedrager sig. Feministerna för ingen könskamp, ty därmed menas att män och kvinnor är dömda att

strida mot hvarandra, emedan de hör till olika kön och måste ge utlopp åt något slags könshat. Feministerna känner intet könshat, först och främst därför, att de icke är uppdelade efter kön, utan efter livsåskådning. Det finns troligen lika många män i deras skara som kvinnor. För det andra ser de på könshatet som på en sjukdomsföreteelse, som bör skyndsamt botas.

Det manliga förtryckets, maskulinismens animala kvinnotyp har funnit sig i tyranni. Hon har klagat, sört och lidit, men fortsatt att som slavinna dana tyranner.

Feminismens ideal är först revolt, men sedan harmoni, när tyrannernas tid är ute. Tydligare än det blivit formulerat av banbryterskan Mary Wollstoncraft kan detta ideal ej tolkas:

»Vi vilja icke härska över männen utan över oss själva.»

Men vad kan det bero på att jämförelsevis få manliga författare hos oss tar mera kraftigt parti för kvinnofrigörelsen?

Det kan ej bero på bristande insikt om frågans betydelse, fast det naturligtvis också finns författare, som saknar både förståelse och sympati för densamma.

Männen skriver mycket om kvinnor, men deras böcker andas sällan en önskan, ej blott att kvinnorna skall få det bättre, utan bli bättre. Och dock är intet vanligare än att manliga författare klandrar, smädar och föraktar de kvinnotyper de skildrar. De ser ned på kvinnan, men längtar ej att hon skall bli annorlunda. För dem är det i kvinnovärlden bra som det är, fast det är rysligt enligt deras egen dom.

Detta är icke hedrande för sådana författares idealitetsbehov. Rent intellektuellt taget måste ju för alla tänkande varelser det ljuset ha gått upp, att även kvinnan har ett framåt. Hon ensam kan inte stå stilla i utvecklingskedjan,

det vore utan tvifvel stagnation uteder hela linjen, om det ens vore tänkbart.

Att då de, som diktar om kvinnan, ej lika mycket för hennes räkning som för mannens älskar och tror på en framtid i ljus och befrielse, ter sig som någon sorts brist i vidsynthet eller värme.

Ju större diktarne är dess klarare har de dock i allmänhet sett, att kvinnan måste bli stark och fri, även för mannens lyckas skull. Då först skall hon med mindre risk att röna och sprida ofärd kunna söka mannens och kärlekens sällskap. Först som oberoende, på sig själv litande, kan hon våga säga till mannen: gå ifrån mig, om det ej är *din* lycka att stanna.

Men många tårar skall rinna och många hjärtan brista innan visheten är vunnen, att ingen människa — således ej håller kvinnan — skall söka den fasta punkten utom sig själv.

Unga hjärtan klappar, unga ögon ser. Kärlekens eländiga villkor stiger dem åt huvudet under det deras egna pulsar brinner.

Även kvinnotortyren väcker deras äckel och avsky. De ha läst sig mätta på dessa små korta, talande tragedier, som likt ett evigt duggregn av blod dagligen droppar från pressens spalter.

Ridderliga, ädla ungdom, kan ni säga, när inkquisitionens aera skall vara förbi?

Vad det gäller.

Kärleken har många skuggsidor. En av de dystraste är att den merendels icke börjar och slutar samtidigt hos båda parterna. Men vad kan människan förmå mot detta? Intet. Mot kärlekens förlust står hon lika maktlös som mot livets.

Genom uppfostran och självuppfostran skall människan tränas att uthärda det slag som kan komma. Ödet kan man ej besegra.

Här hjälper inga medborgerliga rättigheter, intet yrkande på mitt och ditt. Ingen kärlek kommer genom fordran på kärlek.

Men samhällslivet är fyllt av kärlekonflikter, som ej är ödesdigra och ödesbestämda utan skulle genom en bättre social ordning utebliva.

Den modärna kvinnan vill göra, vad hon kan i den riktningen.

I allt som talas och skrivs om kvinnoemancipationen, vad är det egentligen frågan om? Frihet? Naturligtvis. Men ordet preciserar inte tillräckligt, för att alla skall förstå, vad det gäller. Man kan råka träffa folk, som tror att bara kvinnorna få rösträtt så är målet vunnet och sedan är det slut med »bråket».

Rösträtten är bara ett medel till samhällsomdaning.

Jämsides med kampen för rösträtten måste dock gå en kamp mot fördomarne på andra än det politiska och kommunala området. Valsedeln ensam är föga verksam mot den kvinnotortyr, som ligger i sekelgammal slavmoral och tar sig uttryck i det dagliga livets handel och vandel.

Seden och hävden måste på många punkter förnyas och ersättas. Könsslavinnan måste försvinna och den fria kvinnan komma i hennes ställe.

Den fria kvinnan hängiver sig endast, när hon själv önskar. Hon behöver icke simulera kärlek, för utkomstens skull eller av andra orsaker.

Den fria kvinnan blir mor endast när hon själv önskar och efter moget övervägande finner lämpligt.

Moderskapets frihet borde väl för kvinnan vara den heligaste av alla friheter. Våld, list eller fruktan för utsvältningar, tyckas mig, ledsamma alstringsvillkor.

Moderskapets rättighet borde väl för kvinnan vara den heligaste av alla rättigheter.

Det är förvånande att icke alla häri enigt mötas. De som vant sig vid den demokratiska idén om allas lika rätt i statsstyrelse och självstyrelse har dock här en gemensam plattform. De sympatiserar inte längre med könsslaveri.

Å andra sidan, av den som sympatiserar med könsslaveri kan man aldrig vänta någon demokrati. Han är född feodal eller viking.

Kvinnorörelsen är ingenting annat än att de demokratiska principerna under sin frammarsch slutligen även hunnit till kvinnan.

Hon har hittills aldrig fått göra sig gällande annat än som lydande part. Flertalet män har trott, att detta är hennes normala situation. Hennes servila bojar har kallats vid alla möjliga vackra namn: äkta kvinnlighet, trohet, sedlighet,

dygd m. m., och mannens befallande äganderättsinstinkt har hindrat henne att fritt disponera över sin vilja och sin person.

Men antingen skall demokratiens principer förvisas från utvecklingen eller också skall de segra och befria även kvinnan. Hon skall nå full självbestämningsrätt att utvecklas till människa och leva även sitt erotiska och sexuella liv efter eget val.

Om blott alla rättsinniga män och kvinnor ville uppmärksamhet följa den andliga strid, som nu börjat för att vinna åt kvinnan könslig frihet och åt världen en högre könsmoral.

Många har ej ens gjort sig reda för att denna strid nu pågår i alla länder, mer och mindre kraftigt, mer och mindre målmedvetet, men överallt under bittra slitningar.

För den som i litteraturen ej blott söker uttryck för skönhetsintryck och känslöstämningar utan även för socialt tänkande är vår tid en givande tid. Man kan om man vill, verkligen få läsa om vad som är i görningen, och folken längtar efter.

Det är ingen tillfällighet att pressalster om det sexuella problemet — »den sexuella krisen» som en författarinna kallar striden för dagen — kommer i sådan strömmande mångfald. Att de till övervägande flertal skrivas på allvar och ej till förströelse, faller genast i ögonen.

Och dock väcker de sådan vrede och anstöt, mest hos dem, som ej läser, men dock dömer.

Man borde dock komma ihåg, att när nya litterära skolor eller generationer stormar mot det bestående, detta aldrig sker av lättsinne utan av rättskänsla. Om den nya tiden förgår sig, icke är det i frivolitet — det lämnar den åt de äldre — utan i ett övermått av allvar. Det är dess ungdomliga känslas förtvivlan över den bottenlösa försumpningen.

Feminismens strävanden att avskaffa kvinnotortyren i alla dess former röner ibland motstånd från ett håll, som väcker häpnad och bestörtning. Det är när motståndet kommer från sådana kvinnor, som eljest utmärkt sig för humana tänkesätt, kloket och en förtjänt livsgärning. Hur är det då förklarligt, att de ej reagerar mot torterandet av med-sysstrar utan rent av ställer sig på deras sida, som vill ha den sociala tortyren bevarad.

Det finns sjuka punkter i hjärta och sinnen, som gör människor okänsliga för de mest upprörande förhållanden.

Det finns en sorts defekthet, som gör kvinnor okänsliga för andra kvinnors lidanden — på vissa områden.

Carmen Sylva, den enligt uppgift älskliga och godhjärtade drottningen, skrev en gång, som ett slags svar på ett nödens skri från fattiga mödrar ungefär detta: »Varen aldrig ledsna, om barnskaran ökas omkring eder, och födan syns otillräcklig. Barnen äro alltid en välsignelse.»

Under preventivstridens hetaste dagar kom till synes åtskilliga symptom av den här åsyftade defektheten. Även med innerligaste medkänsla för dessa smärtfyllda moders-hjärtan, som aldrig fått sin trängtan hugsvalad, måste man dock kalla lidandet vid dess rätta namn: den otillfredsställda moderlighetens trånsot. Detta för att om möjligt bringa till andras medvetande — och om det låter sig göra även till deras eget — att sådana kvinnors omdöme är skevt, beroende på en psykisk alteration, och att de därför ej bör tränga sig fram till förmyndareställning över medsysstrar, när det gäller dessas intimaste livsvillkor.

För dessa sargade, moderliga hjärtan går ingen sorg i världen upp emot att icke hava barn. I detta behöver ännu icke ligga något abnormt. Men när därtill stöter ett oerhördt förstörande av den rent animala fruktsamhetens härlighet — en själva födandets tillbedjan, med åtföljande okänslighet

för de mindrevärdiga individernas tillkomst, likgiltighet för de överansträngda, utpinade mödrarnas existens, blindhet för proletärbarnens lidanden och för de barnrika familjernas ekonomiska betryck, då har de harmoniska gränserna blivit överskridna och en sådan psyke är icke lämplig som norm-givare åt andra.

Nu är emellertid fallet, att åtskilliga av de kvinnor, som med kraft och intresse ägnar sig åt socialt arbete och kommit till en ledande ställning i denna sfär, genom omständigheternas tvång fått försaka moderskapet.

Låt oss hoppas att flertalet äger den väsendets spänstighet och hälsa, att de kan bibehålla sin andliga jämvikt även om de känt försakelsen som ett lidande. Men att många dokumenterat sitt sjuka omdöme kan ej förnekas. Bakom deras ekande härsken mot preventivmedel låg deras otillfredsställda moderlighet förborgad, dem kanske alldeles ovetande. Självkänedom är sällsyntare än önskligt vore. Människor reagera mot reformer och förbättringar under så många falska flaggor, men detta kan bero på, att de verkligen ej känner sina hemliga motiv.

Ovannämnda sjuklighet i själen är emellertid en förklaring och på samma gång en ursäkt, när barnlösa kvinnor till ytterlighet saknar förståelse av de på födandets altare offrade moderdjurens elände. Jag anklagar dem därför ej, jag vädjar till deras förmåga av självbesinning. Ty de, som är blinda för något enda av de mångfaldiga slagen kvinnotortyr, går i vägen för kvinnofrigörelsen och de bör uppmanas att dra sig undan.

Vad här är sagt gäller också den omdömet fördunkling, som kommer av enbart erotisk otillfredsställdhet.

När medelålders kvinnor, om vilka man har anledning förmoda, att de fört en fullkomligt oerotisk vand, med stora och grymma ord talar om en folkfara, ett imagi-

närt vidunder, »liderligheten», som håller på att sluka oss alla, kan man svårligen hindra en tyst reflektion: ett särskilt psykiskt tillstånd måste vara grund till denna uppjagade fantasi och svartmålning. Om förhållandena tillåtit dessa talarinnor att älska, hade då ej deras föreställningar om människor och mänskliga livsföreteelser blivit proportionerligare och sannare? Framförallt, skulle de då ej tala med mindre förakt och avsky om sinnligheten?

De är själva offer för den tortyr, som ligger i bristen på logik vid den samhälleliga konstruktionen, och varav isynnerhet kvinnorna får lida.

Låt oss blott stanna ett ögonblick för detta upp- och nedvända i tingens ordning.

Barnalstring proklamerar som en plikt för kvinnokönet, på samma gång som det oavbrutet förbjuds, genom den nedgående giftermålsfrekvensen, ett allt större antal kvinnor att bli modrar. Det är dock så, att alla kvinnor har samma naturliga rätt till moderskap — med samma inskränkningar för alla, när rättskänslan bjuder —, fast samhällskonstruktorerna stulit denna rätt och skänkt den till en del kvinnor på de andras bekostnad.

Må en ny tids kvinnor inse och återtaga sin rätt, som obefogat och tyranniskt blivit dem berövad. Privilegesystemet, som tvingar massor av kvinnor att försaka sitt livs glädje, ett eget barn, men ålägger andra kvinnor att föda barn i det oändliga, därför att ett så kallat äktenskap blivit ingått — ett sådant system sårar på det djupaste individens medvetande om frihet, självbestämningsrätt och rättvisa.

Rätten till och från barn sammanfaller med kvinnans oinskränkta medborgarskap.

Bland de tusentals kvinnor, som här varje år döms till försakelse av kärlek och moderskap, finns många med de ädlaste moderinsstinkter, under det andra, i äktenskap le-

vande, aldrig bort begynna eller längesedan sluta med alstring.

När nu feminismen försöker komma till tals med samtiden för att upptaga till granskning de rådande missförhållandena och söka få till stånd en fördjupad rättsuppfattning, då möter den först i ledet bland sina motståndare den bestående orättens kanske olyckligaste offer. Det är tragiskt.

Offren för kvinnotortyren strävar så i sin tur att förlänga dess välde i stället för att fördriva den. Av skadan blir man tydligen icke alltid vis.

Låt vara att dessa kvinnliga motståndare t. ex. genom nitiskt räddningsarbete bland förolyckade medmänniskor eller annat arbete i den stilen, verkat mycket gott. Genom att bibehålla de inhumana synpunkterna och de falska viktarna blir summan av deras värv dock många gånger till skada, ty deras system av intolerans ligger som en mara över omgivningen och håller kvar det orättfärdiga trycket öfver samhället.

Den så kallade dubbelmoralen får därigenom i dem sina bästa försvarare.

Det heter visserligen i deras tal och skrifter, att de har samma moraliska fordringar på männen som på kvinnorna, men sådana ord blir i praktiken aldrig annat än bluff och humbug. Ett krav blir ett tomt ord, om där ej finns makt bakom. Men kvinnorna har ej den makt över männen, att de i här åsyftade avseende kan tala om krav emot dem. Över värnlösa, underordnade medsystrar kan kvinnor däremot ej sällan få en hemsk makt till förtryck, som blir tortyr.

För öfrigt — skärskåda församlingen, där dessa talarinnor håller sina föredrag. Flertalet av deras åhörare har sannerligen inte haft mycken tid och tillfälle till kärlek och vad därtill hör. Erotiken är kanske, vad den kvinnliga

delen av auditoriet beträffar, uteslutande förvisad till litteraturen.

För otaliga kvinnliga ungdomar finns alls ingen kärlek i verkligheten. Att detta skall vara en fördel har jag svårt att förstå. Det gör åtminstone ej deras tillvaro rikare och gladare. Och blir den därav sedligare?

Den speciella sexual-etiska åskådningen, som i vällusten ser dödsfienden för allt människovärdigt leverne, glömmer att det finns så många olika grader — även kvantitativt. Man ger den dimensioner, som den ytterst sällan har, åtminstone i den arbetande kvinnovärlden. För många av dem som icke ens känner den i form av smulor, verkar det som bittert hån att höra föredrag om faran att drunkna i kärleksrus.

Särskilt för de borgerliga kvinnorna är ju äktenskapet sammankedjat med förmögenhetsfrågor. Det står inte i vilken flickas skön som hälst att bli gift och försörjd. Mer än en känslig själ, som drömmer om en öm och innerlig manlig vän, ser alla förhoppningar grusade att nå den efterlängtade man, som hon kan älska och som har råd att gifta sig med henne.

Hur känner en dylik ensam flicka, när det runt omkring henne resonneras om alla de tusen detaljerna av det sexuella problemet, som nu är tidens sed? Hon hör hur »de fallnas» öde väcker deltagande, hur den vita slavhandeln bekämpas, hur fattiga barn omhändertagas till »sedlig fostran» — allt detta måste ju väcka hennes aktning och sympati — men stiger ej i hennes bröst någon undran, varför hennes öde lämnar alla kalla.

Hon går sin stilla väg fram, kysk och jungfrulig hela livet, och det tags bara som någonting som skall så vara.

Skulle hon våga en förflugen tanke, att renhet kanske icke är det samma som jungfrulighet, att hon kanske skulle

vara lika finkänslig och moralisk, fast hon hade en älskare, gör hon bäst att aldrig förråda den. Det skulle kunna kosta hennes plats och sociala anseende, om i hennes närhet härskar någon av det slags kvinnor, som nyss skildrats.

I och med att en ny, förnuftig sexuell moral blir normgivande i samhället, får alla sjukliga könsliga affekter sämre jordmån och den otillfredsställda trånaden mindre tillfällen, att i smygande, tärande hämnd söka sin revansch.

Kärlekslivet är kanske just nu rikare än någonsin på lidande och skuggsidor för alla de schismer, allt det grubbel, all oro och alla slitningar, som en övergångstid för med sig. Ty en omläggning är i görningen för att få en förnuftsenslig grund till en verkligt human könsmoral.

Det gäller för alla att ta som en samvetssak, hur denna nya grund blir lagd.

Ingen får lägga hand därvid som visat sig likgiltig för eller rent av sympatiserat med kvinnotortyr.

Ej ens en minnessten får där komma med av det gamla barbariet.

Minfru.

(Mfr.)

Med rätta har från språkintresserades sida blivit anført, att ordet fru — som tilltalsord betraktat — för oss svenskar har ett svårt fel. Det är enstavigt.

Räddningen ligger dock lyckligtvis nära till hands. Man gör det tvåstavigt genom att sammanslå det med pronomenet min.

Härmed bildas *ett* ord med tonvikt på sista stavelsen, och det är denna kombination, som jag nu vågar bjuda till diskussion och om möjligt antagande.

Må det tillåtas mig, att en smula tala för mitt förslag och påvisa dess förtjänster samt med några fantasibilder illustrera dess användande.

Det avser att vara både titel och tilltalsord.

Genom tonviktens placering kommer ordet samtalsvis att dragas ihop till m'fru och sålunda slitet och avnött halka med största hast över läpparne. (I analogi med det franska monsieur, som uttalas m'siö.)

Mot hotande invändningar, att minfru är längre och besvärligare att skriva på adresser än enbart fru, skyndar jag att svara, att förslaget avser även en reduktion för adresser till mfr, vilket ej har större bokstavsantal än fru. (Mot-svarande det franska m:me och det engelska mrs.)

Slumpen vill, att här bjuds en liten genväg att vinna

några möjligen annars mot reformen refraktära sinnen — kanske några manliga män, som håller på fröken — ty mfr kan ju tänkas även vara en sammandragning av minfröken, för den som så behagar.

Ödet har kanske rent av banat väg för reformen blott genom att låta de båda rivaliserande orden börja med samma bokstäver.

Nu återstår, att något sätta sig in i, hur förslagsordet kommer att kunna tillämpas i dagliga livet. Kan det ersätta övriga kvinnliga titlar? Det bör det i ofantligt många fall kunna göra.

Låt oss tänka, att en kaptenska kommer på besök till sin sömmerska. När denna är upptagen med annan provning brukar hon säga: »Om kaptenskan vill vara god och sitta ned ett ögonblick, blir jag genast ledig.» Utan att i ton och sätt förlora i artighet, skulle hon kunna säga: »Var god och sitt ned ett ögonblick, minfru, jag blir genast ledig.»

Det finns dock damer som ogärna vill helt förlora sina grandiosa benämningar, och när de är relativt hyggliga, så att omgivningen saknar lust att sära dem, eller när deras underordnade är måna om att behålla deras gunst, uppstår tillfällen till kompromiss, men förslagsordet kan alltid i någon mån tränga in och göra nytta.

Vi föreställer oss, att två med varandra obekanta damer, träffas hos en tredje. Om denna presenterar: »Minfru grevinnan Solstjärna — minfru överstinnan Sköldborg» kan samtliga sedan under samtalet ganska mycket supprimera titlarna och ersätta dem med minfru, utan att därför vara mindre artiga. Det i samtal hövligaste folket, fransmännen, presenterar visserligen madame la marquise etc., men upprepar icke sedan detta i varannan mening utan nöjer sig med madame.

Om nu någon finner det underligt, att jag vädjar till

aristokratiska och mondäna vanor, när jag förordar ett demokratiskt reformförslag, får jag försvara mig med, att nöden har ingen lag.

Ingen kan vara blind för, hur borgerliga kretsar tar efter den »finare» världen, och hur arbetarekretsar tar efter den borgerliga världen i allt, som rör sedvänjor, om ej i teori så dock i praktik. Man är därför nödsakad att söka ordna hela fältet någorlunda samtidigt och ta hänsyn till alla de små kugghjul, som annars kan sätta sig på tvären. Titlarna är för många som oljan i maskineriet och man måste ju var i sin stad hålla det hela gående, men på bästa möjliga sätt. Att locka en menlös man i ledet att säga du till sin general vore ej att göra mannen en tjänst, sådan världen nu engång är. Men att få in ett gemensamt hövlighetsord för alla grader, blir en vinst åt var och en.

I brevstil borde minfru enbart vara tillfyllest överst på papperet. För den som absolut ej tors underlåta annan titulering, bör i så fall hela adressen skrivas först och minfru sedan upprepas ensamt. T. ex.

»Mfr Överintendentskan Regina Styrbom,
Stockholm.

Minfru.

Med förbindligaste tack för Eder etc....»

Det faller av sig självt att minfru skall samarbeta med ni och er. Ett språk utan hjälporden ni och er är fullkomligt slavbarbariskt.

Till dem, som ej vill antaga mitt förslag till kvinnligt tilltalsord, därför att det ej har ett motsvarande manligt, har jag även några övertalningsord i beredskap. Jag skymtar nämligen en utväg på vilken också de skulle kunna bli

tillfredsställda. Det blir visserligen männens sak att förnuftigt ordna sin egen titelfråga, och jag begränsar helt och hållet min vädjan till den kvinnliga sfären. Vilket ej hindrar, att jag försöker trösta de bekymrade och lugna de oroliga. Det finns ju även resurser för manliga reformförslag. Ett vore t. ex. ordet minherre, om det befriades från sittslut-e — således minherr — motsvarande det holländska mynheer. Det skulle kunna bli lika bekvämt som monsieur eller sir. Men detta är som sagt inte min affär. Jag vill bara framhålla att det är ej skäl förtvivla ens på den punkten.

Den som i någon mån är med där det debatteras och strides för nyare och klarare synpunkter på de sociala spörsmålen, vet hur svårt människor i allmänhet har att uppfatta och förstå varandra, för att nu icke tala om motståndare. En sak behöver först och främst sägas upprepade gånger blott för att bli hörd. Sedan gör den klokast i att även komma utförligt som svart på vitt för att ej bli förvanskad.

Gäller debatten eller striden därtill ej blott en teori utan en praktisk omdaning i vanor — även av anspråkslösa dimensioner — får man räkna med ökade svårighet. Tröghetslagen spelar in. Det är ett stort steg mellan att gilla en idé och förverkliga den.

En förklarlig nitälskan att få fram åtskilligt jag har på hjärtat, kom mig att i broschyrform framlägga mina önskningar i den kvinnliga tilltalsfrågan. Ämnet fordrade emellertid, att man tangerade ömtåliga och mångtydda sedlighetsdogmer, därförutan kan man svårligen nalkas orden och de traditionella begreppen fru och fröken. Man kan inte undgå att snudda vid stridsäpplet framför andra. Det ligger nu också i vägen överallt och jag trotsar den feminist, som inte stöter emot det vid varje steg framåt.

Utan förmätenhet och anspråk, men ej utan oro bjuder jag nu mitt försök till titelreform.

Jag känner inte vägen till allmänhetens förtroende. Det är bra, ty då skulle jag kanske frestas att vandra den, och den är farlig.

Jag vet däremot, hur svårt det är för kvinnor och kvinnors önskningar att vinna genklang och sympati.

Men detta är vad en författare längtar efter.

Tyvärr — eller lyckligtvis — åstundar han innerst ännu något högre.

Af samma författarinna har förut utkommit:

Björck & Börjessons förlag:

	Pris
Den reglementerade prostitutionen, ur feministisk synpunkt	25 öre
Humanitet och barnalstring	25 »
Fosterlandskänslan	25 »
Penningen och kärleken	25 »
Varför skola kvinnorna vänta? Rösträttsbroschyr	10 »
Teatern och livet	25 »

Wahlström & Widstrands förlag:

Lejonets unge, skådespel	2 kr.
Sin nästas hustru, skådespel	2 »
Ärkefienden, skådespel	2 »
Det heliga arvet, berättelse	2 »
Öknen, berättelse	2 »
Den vita duvans samfund, skådespel	2 »
Den smala vägen, skådespel	2 »
Feminismens moral	50 öre

Frams förlag:

Stridbar ungdom, skådespel	75 öre
Det nya folket	25 »

Sten Mattssons bokhandel, Sundsvall, i distribution:

Några ord om protesterna och grundlinjerna i mitt författarskap	25 öre
---	--------